

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಸದಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ

ಮಲ್ಲೇಶಪ್ಪ ಟಿ. ಎಸ್

ಇತಿಹಾಸ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ತುಮಕೂರು.

Abstract:

ಭಾರತದ ಪ್ರಾಚೀನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ತತ್ವ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ತತ್ವಗಳ ಆಗಾಧ ವೈಚಾರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 24 ತೀರ್ಥಂಕರರ ತ್ಯಾಗ ಸತ್ಯಂಗ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಉದಯವಾಯಿತು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಐಹಿಕ ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಪರಿಶ್ರಮಿತ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಜಾತ್ಯತೀತ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮೇಲೆ ಹತೋಟಿ ಸಾಧಿಸಿ ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಅನುಭವದ ಉನ್ನತಾನ್ವಿತ ಜ್ಞಾನ ಸಾಧಿಸಿ ಸಕಲ ಜೀವಸಂಕುಲಗಳ ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನ ಧ್ಯೇಯ ಸಾಧನೆಯ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಧರ್ಮ ಇದಾಗಿದೆ.

Keywords: ಜೈನ ಪರಂಪರೆ, ಜೈನ ಧರ್ಮ, ತೀರ್ಥಂಕರರು, ಬಸದಿ ಬೆಟ್ಟ, ತುಮಕೂರು.

ಪೀಠಿಕೆ

ಜೈನ ಧರ್ಮವು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಗೆಲ್ಲುವ ಮಾರ್ಗಸೂಚಕವಾಗಿದೆ. ತಾನು ಜಯಿಸಿದ ಕಂಡ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಜಿನರು ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಂಕರರು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೈನರು ಜೈನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿನ ಆಚಾರಂಗ, ದವಳ, ಜಯದವಳ, ಉತ್ತಮ ಜ್ಞಾನ, ನಡತೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಳಾಗುವ ಚಿಂತನೆಗಳು ಒಡಲಾಳದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಜೈನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ದಾನ-ಭಕ್ತಿ ತ್ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ಮತ್ತು ಜಡ ವಸ್ತುಗಳ ಸಾಮ್ಯತೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಖನಿಜ ಸಂಪತ್ತು ಜಡ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ವಿವಿಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಶುದ್ಧವಾದ ಮೌಲ್ಯವುಳ್ಳ ಲೋಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವಂತೆ ಜಡ ಮನುಷ್ಯನ

ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಜನಾಕ್ಷರ ಬೀಜಗಳೆಂಬ ತಾತ್ವಿಕ ಬೋಧನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ - ಪ್ರಾಕೃತಿಕದತ್ತವಾದ ನಿಜಾರ್ಥವನ್ನು ಅರಿತು ಬೋಧನೆಗೆ ಅರ್ಹರಾದವರನ್ನೇ ಜೈನ ಗುರುಗಳು ಅಂದರೆ ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರರು ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಂಭೋದಿಸುವುದು ರೂಢನಾಮವಾಗಿದೆ.

ಜೈನ ಗುರುವರ್ಯರು ಪರಿಶ್ರಮನಿರತ ಜ್ಞಾನದ ಮೂಲಕ ಜಡ ಸ್ವರೂಪದ ದೇಹವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆ ದೇಹಕ್ಕೊಂದು ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವರು ತೀರ್ಥಂಕರರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮ ಜೀವಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಿರುವಂತೆ ಧರ್ಮ ತತ್ವ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಅರ್ಥ ತೀರ್ಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಆಶ್ರಯ ತಾಣಗಳಾಗಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿವೆ.

Please cite this article a: ಮಲ್ಲೇಶಪ್ಪ ಟಿ. ಎಸ್. (2023). ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಸದಿ ಬೆಟ್ಟಗಳು : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ. ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ವೋವೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್, 2(1), 93-98.

ಭಾರತದ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಶಿಯ ವ್ಯಷಭನಾಥರಿಂದ ವೈಶಾಲಿಯ ಮಹಾವೀರ ಗುರುಗಳವರೆಗೆ 24 ಗುರುಗಳು ವೈರಾಗ್ಯತಾಳಿ ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತಾಚರಣೆಯ ಉಪವಾಸ ವ್ರತ, ದೇಹ ತ್ಯಾಗ ಮೂಲಕ ಸಾತ್ವಿಕ ಸತ್ಯ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕೊಡುಗೆಗಳಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿವಿಧ ಜೈನ ಗುರುಗಳು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜ, ಮಂತ್ರಿ, ಅಧಿಕಾರಿ, ಬೋಧಕರಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾತ್ವಿಕ ಜೀವನ ಮಾರ್ಗ ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ತಾವು ಗಳಿಸಿದ ಹೊಸ ಜ್ಞಾನೋದಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಮಾನಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಭಕ್ತ ಸಮೂಹವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಂಡರು. ದುಂದು ವೆಚ್ಚರಹಿತ, ಅಹಿಂಸ ತತ್ವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಪ್ರಭುದ್ಧ ಧರ್ಮವನ್ನಾಗಿಸುವಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರ ಪಾತ್ರ ಪವಿತ್ರವು ಅನುರತ್ನ ಸಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರು ನೆಲೆ ನಿಂತು ಬೋಧಿಸಿದ ಸ್ಥಳಗಳು ಪವಿತ್ರ ಪಾರಂಪರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದಿವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕವು ಹಲವು ಧರ್ಮಗಳ ನೆಲೆಬೀಡು, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಧರ್ಮ, ಪಂಥಗಳ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ಹೊಂದಿ ಸನ್ಮಾರ್ಗ ತೋರಿದ ದಾರಿದೀಪಕರು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಾರ್ಗಗಳು ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಗಂಗ, ಹೊಯ್ಸಳ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮನೆತನದ ರಾಜ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ಶಾಶ್ವತ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಸ್ಮಾರಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದೆ.

ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಶ್ವೇತಾಂಬರ, ದಿಗಂಬರ, ಯಾಪನೀಯ ನಿಗ್ರಂಥ, ಕೂರ್ಚಕ ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಭಾವಿತ ತಾತ್ವಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನಂಬಿ, ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಭಕ್ತ ವೃಂದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ, ಕೊಪ್ಪಳ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆ,

ಕಾರ್ಕಳ, ವೇಣೂರು, ಮೂಡಬಿದರೆ, ಮಾನ್ಯಖೇಚ, ನವಲಗುಂದ, ಹಲಸಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಪಾಲಕರನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನಾಗಿಸಿ ಪಾರಂಪರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಜೈನ ಧರ್ಮ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವಿ ವಲಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ತುಮಕೂರು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಿದ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ರಾಜರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಸಾಮಂತರು, ರಾಣಿಯರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಸುತರು ಹಾಗೂ ಧರ್ಮ ತತ್ವ ಪರಂಪರೆಯ ಉನ್ನತಿಗೆ ನೀಡಿದ ವಿಶೇಷ ದಾನದತ್ತಿ ಇತರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಮಂದರಗಿರಿ, ನಿಟ್ಟುಬ್ಬರು, ನಿಡಗಲ್ಲು, ಕುಣಿಗಲ್ಲು, ಗುಬ್ಬಿ, ಹಟ್ಟಿ, ಬಿದಿರೆ, ತೋವಿನಕೆರೆ, ಕಂದಿಕೆರೆ, ಮಾಯಸಂದ್ರ, ಮಧುಗಿರಿ, ಅಕ್ಕಿರಾಂಪುರ, ಶೀತಕಲ್ಲು, ಬೆಳಗುಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಪಾರ ಭಕ್ತ ಸಮೂಹವನ್ನು ತನ್ನ ಸೆರಗಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪರಂಪರೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಶಾಸನಗಳು, ನಿಷದಿಕಲ್ಲುಗಳು, ಪ್ರಾರ್ಥನಾ ಮಂದಿರಗಳು ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಆಕರಗಳಾಗಿದ್ದು ಅಂದಿನ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಜೈನ ಮುನಿಗಳಾದ ಕುಂದ ಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ಸಿಂಹನಂದಿ, ಆರ್ಕಾಕೀರ್ತಿ, ವಿಜಯಕೀರ್ತಿ, ಶ್ರೀ ಗುರುಕೀರ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ, ಸುದಾತ್ತಾಚಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪೂಜ್ಯಪಾದ ಗುರುಗಳು ಜನರ ಸುಖ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಗ್ಗಂಟನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸಿ ಸದ್ಗತಿಗೆ ಪೂರಕ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಗರು, ನೊಳಂಬರು, ಹೊಯ್ಸಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಣ್ಣ ಪಾಳೆಪಟ್ಟಗಳ ಮುಖಂಡರು, ರಾಜರು, ರಾಣಿಯರು ಉದಾಹರಣೆ ಬರಗೂರಿನ ಬಿಜ್ಜಮಹಾದೇವಿ, ಧರ್ಮವೊಳಲಿನ ಪರಮ ಮಹಾದೇವಿ, ತ್ರೈಲೋಕ ವೊಳಲಿನ

ದೊಡ್ಡವು, ಸಿರಿಯ ಊರಿನ ಅಕ್ಕಿ, ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಣಿ ಶಾಂತಲಾ, ಚಾಲುಕ್ಯ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ, ಕೈದಾಳದ ಭೀಮವ್ವೆ, ಮಂದರಗಿರಿಯ ಮಾಚಿಯಕ್ಕ, ಹೆಗ್ಗರೆಯ ಮಹಾದೇವಿ ಗೋವಿದೇವ, ನಿಟ್ಟೂರಿನ ಮಲ್ಲಸೆಟ್ಟು ಮೊದಲಾದವರು ಬಸದಿ ಜೈನಮೂರ್ತಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಆದಿಶ್ವರ ಮೂರ್ತಿ, ಮಾಳವ್ವೆ ಚಾಡಿಯಕ್ಕ, ಬೂಚವ್ವೆ ಮೊದಲಾದವರು ಬಸದಿಗಳಿಗೆ ಅಪಾರ ದತ್ತಿ ನೀಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ನಿಡುಗಲ್ಲು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ಗಂಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನು ರಾಜ ಇರುಂಗೋಳದೇವನ ಬಸದಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ತೈಲಂಗರೆ ಜೋಗವಟ್ಟಿಗೆ ಜಿನಾಲಯಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು 2000 ಅಡಿ ತೋಟವನ್ನು ಬಸದಿಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಪೂಜೆ, ನೈವೇದ್ಯ ದೀಪದ ಎಣ್ಣೆ, ಹೂ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವೆಚ್ಚದ ಬಾಬಿಗಾಗಿ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಕರಡಾಳುವಿನ ಮಹಾಸತಿ ಹರ್ಯಲಾದೇವಿಯು ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತ ಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮಗ ಭೂವಯ್ಯ ನಾಯಕನಿಗೆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಧರ್ಮಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು. ಜಿನಾಲಯಗಳಿಗೆ ದಾನದತ್ತಿ ನೀಡಿ ಸದ್ಗತಿ ಪಡೆಯಲು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಮಾರಸಮುದ್ರ ಕೆರೆ, ಭೀಮಸಮುದ್ರ ಕೆರೆ, ಜಿನಾಲಯ, ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಂದರಗಿರಿಯ ಜೈನರು ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ವೀರಶೈವ ಪಾಲಕರನ್ನು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದತ್ತ ಸೆಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಭಾವಿಯುತವಾಗಿ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ, ತನ್ನ ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಸ್ಮಾರಕಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು ಆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಮೇಳೈಸುತ್ತಿವೆ. ಅಂತಹ ಉನ್ನತ ಜೈನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ

ಬಸದಿ ಬೆಟ್ಟದ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ.

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಕ್ಕಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿನ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಂಚಲೋಹದ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ವೀರಶೈವ ಕರಿಮಣಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಪ್ಪನವರು ವೆಚ್ಚದ ಬಾಬಿವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು, 1920 ರಿಂದ ಪುನರ್ನವೀಕರಣ ಮಾಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗುಬ್ಬಿಯಲ್ಲಿರುವ ವೃಷಭನಾಥ ಬಸದಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದು, ಈ ಬಸದಿಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಅಮೃತಶಿಲೆಯ ಬಾಹುಬಲಿ ವಿಗ್ರಹ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಂದಿರ, ಬಸದಿ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾನಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಣಿಯರ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬಿದಿರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸುಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯು ಜೈನ ಧರ್ಮೀಯರ ಪ್ರಮುಖ ಪರಂಪರಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಂದಿಕೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಂಕರ ಶಾಂತಿನಾಥರ ಬಸದಿ, ತೋವಿನಕೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಚಂದ್ರನಾಥ ಬಸದಿ, ಮಧುಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಬಸದಿ ಮುಂತಾದವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಿಡಿಗೇಶಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವ ಮಂದಿರ, ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭಕ್ತರು ಧರ್ಮ ಕೇಂದ್ರಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅಪಾರ ದಾನ ದತ್ತಿ ನೀಡಿ ಔದಾರ್ಯತೆ ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕೊರಟಗೆರೆ ತಾಲೂಕಿನ ಅಕ್ಕಿರಾಂಪುರದಲ್ಲಿ ಅನಂತನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬಸದಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾನಸ್ತಂಭವಿದ್ದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಬೆಳಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಬಸದಿಯಿದ್ದು, ಬಸದಿ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾನಸ್ತಂಭವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪಾವಗಡ ತಾಲೂಕಿನ ನಿಡಗಲ್ಲು ಎಂಬ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಸಾಮಂತ ಇರುಂಗೋಳ ಚೋಳನು ಅಧಿಕಾರಿ ಗಂಗೆಯ ಮಾರಯ್ಯನು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಬಸದಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿ

ವಿಧಾನಗಳು ಮಹಾಭಿಷೇಕ ಇತರ ಸೇವೆಗಳಿಗಾಗಿ ತೈಲಂಗರೆ ಹಾಗೂ ಮಾರೆಯನಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಬಸದಿಯ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಮುಕ್ಕೂಡೆ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಲ್ಕು ನಿಷದಿ ಕಲ್ಲುಗಳಿದ್ದು ಚಂದವ್ವೆ ನಿಷದಿಗೆ ಹೋದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಿಡಗಲ್ಲು ಪಾಳೇಗಾರರು ಮುಖ್ಯ ಬಸದಿಯ ಸುತ್ತ ಹಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಬಸದಿಯನ್ನು ದುರಸ್ತಿಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಣಿಯರು, ಹಸು, ಕರು, ಸಿಂಹ ಚಾಮರಾದಿಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬಸದಿಯು ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ, ಮುಖಮಂಟಪ, ಪಾತಾಳಂಕಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಜಲಂದ್ರಗಳು, ಕಂಬಗಳು, ಜಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳು, ಹುಸನಾಗಬಂದ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಬಸದಿ ಸುತ್ತ ಪ್ರಕಾರದ ಗೋಡೆ ಮುಖ್ಯ ಜಿನ ಮೂರ್ತಿ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ 30 ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಮಾನಸ್ಥಂಬ ಅದರ ಮೇಲಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳ ಚಿಕ್ಕ ಮಂಟಪವಿದೆ. ತಿಪಟೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಹಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ದಂಡನಾಯಕರ ಮರಿಯಾನೆಮನದ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿ ಹಾಗೂ ಶಾಸನವಿದ್ದು ಜೈನ ಧರ್ಮ ತತ್ವಗಳ ಪರಂಪರೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಗುಬ್ಬಿ ತಾಲೂಕಿನ ನಿಟ್ಟೂರು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರು ಮತ್ತು ಆ ಮನೆತನದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಂತರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅವರ ಪತ್ನಿಯರು ದಾನದತ್ತಿ ನೀಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲಸಂಘ ದೇಶಿಯ ಗಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಬಸದಿಯಾಗಿದೆ. ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರ ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿನ ಆರು ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಳವ್ವೆ, ಚಂಡಿಯಕ್ಕ, ಬಾಲಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ, ಬಾಚವ್ವೆ, ಮಲ್ಲಸೆಟ್ಟಿ, ಮಲೋಪಿಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಧರ್ಮಾಂಭುನಿಧಿ ಮೊದಲಾದವರ ನಿಷ್ಠೆ, ಕಾಯಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಸೇವಾ ಗುಣಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ಸ್ಮಾರಕಗಳಾದ ಶಾಂತಿನಾಥ

ಬಸದಿ ಈಶಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾವತಿ ಮಂದಿರ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಗುಡಿ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಶಾಂತಿನಾಥ ಬಸದಿಯ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ಮಾರಕವಾಗಿದೆ. ಬಸದಿಯು ಗರ್ಭಗೃಹ ಅಂತರಾಳ 9 ಅಂಕಣಗಳ ನವರಂಗ, ಮುಖಮಂಟಪ, ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರಗಳ ನೋಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಗರ್ಭಗೃಹ ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಜಿನ ವಿಗ್ರಹ ಬಿಂಬವಿದೆ. ಸುಖನಾಸ ಸಮತಟ್ಟಾದ ಮೇಲ್ಭಾಗವಿರುವಂತೆ ಕೂಡಿದೆ. ನವರಂಗದಲ್ಲಿ ಲೆಹ ಯಂತ್ರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದೆ. ಅಷ್ಟಕೋನ, ಚತುಷ್ಕೋನ, ಹದಿನಾಲ್ಕು, ಹದಿನಾರು ಕೋನಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಾಕಾರ, ತ್ರಿಭುಜಾಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಕಂಬಗಳಿವೆ. ನಕ್ಷತ್ರ ಕಮಲದಳಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮಲೋಪಿಯ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಶಿಲ್ಪಿ 1200ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಶಿಲ್ಪಿ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಸರಿದೆ. ನವರಂಗದ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ಸುಂದರವಾಗಿವೆ. ಮೇಲ್ಭಾಗವಿರುವಂತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಿನಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕಡಿದು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಿಷ್ಟಾನವು ನಕ್ಷತ್ರಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ಅದಿಷ್ಟಾನವು ಐದು ಮಹಡಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಗೋಡೆ ಕಂಬಗಳು ಗೋಪುರದ ಕುಸುರಿ ಕೆತ್ತನೆ ಶಿಖರಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಆಕರ್ಷಣೆ ಹೊಂದಿದಂತೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಿಟ್ಟೂರಿನ ನಂಜಯ್ಯ ಎಂಬುವರ ಕೇಶಿರಾಜನ ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು, ವೀರಶೈವ ಚಿಂತಾಮಣಿ ಕೆತ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಂದರಗಿರಿ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಬಹುಜನರ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪರಂಪರೆ, ಪ್ರವಾಸಿಗರ, ವಿಹಾರಿಗಳ, ಭಕ್ತಿ, ಮನರಂಜನೆ, ಸಾಹಸ ಕ್ರೀಡಾಳುಗಳ ನೆಚ್ಚಿನ

ತಾಣವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದೆ. ತುಮಕೂರಿನಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರದಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಬೆಂಗಳೂರು ರೈಲ್ವೆ ರಸ್ತೆ ಮಾರ್ಗದ ಹಿರೇಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಅಖಂಡ ಏಕಶಿಲಾ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತನಹಳ್ಳಿ ಬಳಿಯ ವಿಶಾಲ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಬೆಟ್ಟದ ತಟದಲ್ಲಿ ನವಿಲು ಮಂದಿರ, ಬಸದಿ, ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮಡಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಜನರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಬಸದಿ ಬೆಟ್ಟ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಜೈನ ಬಸದಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಪೌಳಿ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿರುವ 57 ಸಾಲಿನ ಶಾಸನವು ಕ್ರಿ.ಶ 1160ರಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಅರಸ ಬಲ್ಲಾಳ ನರಸಿಂಹನ ದಂಡನಾಯಕ ಯರೆಯಂಗನ ಈಶ್ವರ ಚಮೂತಿಗೆ ಆಡಳಿತದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಶೀತಕಲೆ, ಮಣೆ-ಕಲ್ಲುಳ ಕೆಂಗೆರಿ, ಮರುವಳಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿನ ಸಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಾವೆಶೆಟ್ಟಿ ನಾಗವೈಯರ ಮಗ ಬಿಟ್ಟಿಗಾಂಕ ಮಹಾ ಮಾವಟಿಗನಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಭಾವ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಜೈನನಾಗಿದ್ದನು. ಬಿಟ್ಟಿಗಾಂಕ - ಚಂದವೈಯರ ಮಗಳಾದ ಮಾಚಿಯಕ್ಕ ಮಂದರಗಿರಿ ಭಾಗದ ನಾಡಿನ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಿ ನೊಳಂಬ ಶೈವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿದಳು. ಮೊದಲ ಬಸದಿ ಚಂದ್ರನಾಥ ಬಸದಿಯಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ತಾಯಿ ಚಂದವೈಯಳ ಪುಣ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಚಂದ್ರನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ಮಾಚಿಯಕ್ಕಳು ನಿರ್ಮಿಸಿದಳು. ಎರಡನೇ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಪ್ಪು ಶಿಲೆಯಿಂದ ಕಡಿದು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರನೇ ಬಸದಿ ಸುಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಅಮೃತಶಿಲೆಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಏಳು ಎಡೆಯ ನಾಗರಹಾವು ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಬಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಾಥನ ಹೊಳಪು ಕಲ್ಲಿನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಡೆದು

ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಗ್ರಹದ ಎರಡು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ ಯಕ್ಷಣಿಯರು, ಹೂ ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಸದಿಗಳು ಗರ್ಭಗೃಹ, ನವರಂಗ ಮುಂದೆ ಮಾನಸ್ತಂಬ ಪ್ರಕಾರದ ಗೋಡೆಯೊಳಗೆ ಬಸದಿ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಂದಾರಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪಾದದ್ವಯ ಸ್ಮಾರಕವಿದೆ. ನವರಂಗದಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳು ಚೌಕಕಾರ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನಾಥ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ವಾಣಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಬೋಧಿಗೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಸದಿಗಳ ಮೇಲ್ವಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ ಯಕ್ಷಣಿಯರು ವಾಹನರೊಡರಾಗಿ ವಿಹರಿಸಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಗಜ, ಮಕರ, ಎತ್ತು, ಅಶ್ವ, ಗರುಡ, ಟಗರು ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ಬಸದಿಗಳ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮೇಲೆ ಪಿರಾಮಿಡ್ಡಿನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಂತಸ್ತು ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಗೋಪುರ ಶಿಖರಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೂವು, ಬಳ್ಳಿ, ಸಿಂಹಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಲು 450 ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಟ್ಟ ಹತ್ತುವಾಗ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಂದಿರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. (ಎ.ಕ 24, ತುಮಕೂರು 61 ಪುಟ 471 - 473)

ಮಾಚಿಯಕ್ಕಳು ಜಿನೇಶ್ವರ ಪೂಜೆ, ಪ್ರಸಾದ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಬೆಟ್ಟದ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನ ಎಡ ಬೆಟ್ಟದ ಪಶ್ಚಿಮ ಇಳಿಜಾರು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ ಕೆರೆಯ ಭಾಗ, ಹರಳಿಯದಿಣ್ಣೆ, ಹುರುಗನ ಹೊನ್ನೆಯ ಹುಲ್ಲುಬಯಲು, ಕೆರೆ, ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಿರಿದಹಾಳು, ಹುಲಿಯಕಲ್ಲು ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದ ತಳ ಭೂಮಿಯ 36 (36 ಕಂಡುಗ ಬೀಜದ ಗದ್ದೆ ಹೊಲ ಕೆರೆಯ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಜಿನಮುನಿಗಳ ಆಹಾರ ಬಸದಿಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗಳಿಗಾಗಿ ಅಕ್ಷಯ ದಾನ ಮಾಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಲಾ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಪಾಯಸಾಗರ ಸ್ವಾಮಿ ಉಗಾರ್ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಲಾಯಿತು.

2008ರಲ್ಲಿ ತುಮಕೂರು ಜೈನ ಮಂಡಳಿಯವರು ಅತ್ಯಧುನಿಕ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದು ಇಂದಿನ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಪಾಲಕರಿಗೆ ಪವಿತ್ರ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಸುಂದರ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೊಗಸು, ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನಿಂದ ನಿಂತು ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ಣಿನ ದೃಷ್ಟಿ ಆಯಸಿದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೊಬಗು ಪ್ರವಾಸಿಗರನ್ನು ಸೆಳೆದು ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮಂದರಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟ ಸಾಹಸಿಗ ಪ್ರವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಏಕಶಿಲೆಯ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಏರುವುದು ಸಾಹಸವೇ ಆಗಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ಏಳಿಗೆಯಿಂದಾಗಿ ಪಂಡಿತನಹಳ್ಳಿ ಜೈನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಸಾಧಿಸಿದ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. ರಾಜ ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಾದ ಸಂಘರ್ಷ ಹೋರಾಟಗಳಿಂದಾಗಿ ಆಯಾ ಧರ್ಮಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪವಿತ್ರಧರ್ಮ ನೆಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ದಾಳಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮತ್ತು ನಂತರದ ಅರಸರಿಂದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆದವು.

ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆಯ ಸಂಬಂಧಿ ನಾಕಸೆಟ್ಟಿಯ ಆಗಮನದಿಂದ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ ಜಿನಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಸುದಾತ್ತಾಚಾರ್ಯರ ಸಹಯೋಗ ಹಾಗೂ ರಾಜರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಅಂದರೆ ಭಟ್ಟಿಗ ಮತ್ತು ಶಾಂತಲಾರವರುಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ ಹೊಂದಿದಂತೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸರ್ವದ ಜೀವಂತವಾಗಿರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಚಂದವ್ವ ಮಾಚಿ ಅಕ್ಕ ಮಾಳವ್ವ ಭಾಚವ್ವ ಮೊದಲಾದವರ ಉದಾರ ದಾನ ದತ್ತಿ ಧರ್ಮ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆ ಗಳಿಂದಾಗಿ ಪರಂಪರ ನೆಲೆಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಮಂದರಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟ ಬಸದಿ ಬೆಟ್ಟ ಜೈನರ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಬುದ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. 30 ಎಕರೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಹಕ್ಕು ಪಡೆದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ

ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಅಥವಾ ಆರು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಸಿಂಚಿಯ ಗುರು ಧ್ಯಾನ ಮಂದಿರ ನಿರ್ಮಿಸಿ 108 ಶ್ರೀ ಶಾಂತಿಸಾಗರ್ಜಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. 56 ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಮಾನಸ್ತಂಬ ನಿರ್ಮಾಣ ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಥಮ ಜೈನ ಪಂಚಿ ಆಕಾರದ ಗುರುಮಂದಿರ ಇದಾಗಿದೆ. ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ 438 ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಏರಿ ಬಸದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬರುವ ಪ್ರವಾಸಿಗರಿಗೆ ಚಾರಣಪ್ರಿಯರಿಗೂ ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಈ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿಂದ ಶಿವಗಂಗೆ ದೇವರಾಯನದುರ್ಗ ಮತ್ತು ಸಿದ್ದರ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಗಿಡಮರ ಕಟ್ಟಡ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವುದು ನಿಸರ್ಗ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಮನಮೋಹಕ ಸೌಂದರ್ಯ ಆರೋಗ್ಯ ಮುದ ನೀಡುವ ಪ್ರಿಯವಾದ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ. ಹಸುವಿನ ಕರು ಹುಲಿಯ ಹಾಲನ್ನು ಹುಲಿಯಮರಿ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದು ಶಾಂತಿ ಅಹಿಂಸೆ ಸಹೋದರತ್ವ ಸಾರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಇದಾಗಿದೆ.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಎಪಿಗ್ರಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಕ-24 ತುಮಕೂರು 61 ಪಂಡಿತನಹಳ್ಳಿ 12 ಗುಬ್ಬಿ 61 ಶಿರಾ 24 ಕೈದಾಳ 9 ಚಿಕ್ಕನಾಯಕನಹಳ್ಳಿ 21 ಪಾವಗಡ 113 55 ತಿಪಟೂರು 93
- ದಿವ್ಯತೀರ್ಥ ಮಂದರಗಿರಿ ಬೆಟ್ಟ (2023, ಮಾರ್ಚ್ 8), ಪ್ರಜಾ ಪ್ರಗತಿ ದಿನಪತ್ರಿಕೆ.
- ಮೈಸೂರು ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯ ವರದಿ (1918) ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆ.
- ಸುಶೀಲ. (1996). ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ ಕೇಂದ್ರಗಳು. ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ. ಸಂ.4 & 11 ಪು.184-185
- Kori Shetter. (1990). *Art of Indian history*. Karnataka University.